

Umut Balcı: *Safiye Can'da Poetik Yaklaşımlar**

Munise Aksöz^{ID}, Adana

Batman Üniversitesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Umut Balcı'nın 2018 yılının sonlarına doğru piyasaya çıkan kitabı "*Safiye Can'da Poetik Yaklaşımlar*" Kriter Yayınevi tarafından yayınlanmıştır. 186 sayfadan oluşan kitapta sonuçla birlikte toplam 8 bölüm yer almaktadır.

Kitabın giriş bölümünde 1955 yılında başlayan Almanya'ya işçi göçü ile birlikte Almanya'da zamanla ortaya çıkan toplumsal, kültürel ve siyasal değişimler ele alınmıştır. Özellikle göçün edebiyata yansımalarının detaylıca ele alındığı bu bölümde göçmen edebiyatının ortaya çıkış süreci, bu edebiyatın siyasal ve kültürel değişimlere paralel olarak değişen adlandırmaları, 65 yıllık göç tarihi boyunca ortaya çıkan kuşaklar, konular, edebi türler gibi pek çok konuya etraflıca değinilmiştir. Böylece incelediğimiz kitabın çıkış noktasını oluşturan şair Safiye Can'ın şiir analizini yönlendirecek bilgiler aktarılmıştır.

Kitabın ikinci bölümünde ise şair Can'ın özgeçmişi aktarılmıştır. Bu bölümde Can'ın Almanya'nın Offenbach şehrinde doğduğu, Çerkez asıllı bir yazar olduğu, Goethe Üniversitesi'nde felsefe ve hukuk okuduğu bilgileri paylaşılmıştır. Üçüncü bölümde Can'ın yayınlamış olduğu üç adet şiir kitabının içerdikleri resimler, somut şiirler, işlenen konular ve motifler bağlamında genel analizi yapılmıştır. Bu bölümde *Kinder der verlorenen Gesellschaft* başlıklı şiir kitabının 2017 yılında Wallstein Verlag tarafından yayımlandığı, yazarın üçüncü şiir kitabı olarak piyasaya çıkan bu eserin, klasik şiir kitabı formatının dışına çıkıp, içerdığı resimler, görsel ve somut şiirler, aforizmalar ve kolajlarıyla kendine has bir yapı oluşturduğu ifade edilmiştir. Birinci baskısı Mayıs 2015'te Grössen Wahn Verlag tarafından yayınlanan ve 114 sayfadan oluşan *Diese Haltestelle hab ich mir gemacht* adlı şiir kitabının analizinde ise kitabın beş bölümden oluştuğuna değinilmiş ve her bölüm teker teker irdelenmiştir. Yazarın içerik analizine tabi tutulan üçüncü ve son şiir kitabı ise *Rose und Nachtigall* adlı eserdir. 125 sayfa ve 6 bölümden oluşan bu şiir kitabının konu ve motif seçkisinin

* Balcı, Umut (2018). *Safiye Can'da Poetik Yaklaşımlar*. İstanbul: Kriter Yayınları. 196 S. ISBN: 9786052228517

Anadolu kültüründen seçildiği, Anadolu kültürünü yansıtan motiflerin işlenmesi ve bunların Alman okurlara açıklamalarıyla birlikte aktarılması sayesinde, kültürlerarası bir köprü olma özelliğini de kazandığı vurgulanmıştır.

Kitabın dördüncü bölümü ana bölüm olup burada Safiye Can'ın şiirlerinde yer alan poetik unsurlar, örnekler üzerinden detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Örneğin Can'ın şiirleri ilk olarak *imgelem* açısından irdelenmiş, bu imgelemlerin okurun zihninde çeşitli resimler oluşturduğu tespit edilmiştir. *Hitap söylemi* de poetik bir yaklaşım olup burada şairin yapıtlarında doğal, rahat ve içten bir aktarımla duygularını ifade etmesi, karşısındakiyle sohbet ediyormuşçasına bir dil ortaya çıkarması söz konusudur. İncelenen şiirlerde bazısı kurmaca bazısı gerçek olmak üzere anlatıcının pek çok kişiye doğrudan hitap ettiği tespit edilmiştir. Şiirlerinde özne+nesne+yüklem şeklindeki söz diziminden uzaklaşıp tamamlanmamış kısa cümlelerle mısralar oluşturmasına dayanan bir yaklaşım olan *eksilteli cümle* kullanımına ise Can'ın kısmen başvurduğu görülmüştür. *Kısa anlatım* yaklaşımının eksilteli cümle kullanımı ile karıştırılmaması gerekmektedir. Eksilteli cümlede yüklem kullanımından kaçınılır. Kısa anlatımda ise şiir bir veya iki mısradan oluşur, yani çok kısadır, ama anlam yüklüdür. Safiye Can'ın *Solingen, 1993* başta olmak üzere pek çok kısa şiirine rastlanmıştır. Bir sözcüğün temel ve yan anlamları dışında zihnimizde çağrıştırdığı *göndergesel anlam*, şiirsel bir yaklaşım olup usta şairler bunu şiirlerinde sık sık kullanırlar. Can özellikle *Garten, Ferne, Haltestelle* gibi sözcüklere göndergesel anlam yüklemiş, her bir sözcük okurun zihninde çok farklı bir anlam kazanmıştır. Safiye Can'ın şiirlerinde geçen *Attila İlhan, Kurt Cobain, Hello-Kitty-Luftballon, Onkel Cemil, die Republik Adygeja, Offenbach, der Frankfurter Flughafen* gibi özel isimlere de şairin yaşadığı yerler ve sahip olduğu kültürel değerler bağlamında özel anlamlar yüklenerek yer verilmiştir. Kavram karşıtlığı, benzetme, deyim aktarması, ad aktarması, alışılmamış bağdaştırma, aliterasyon, sözcük tekrarlama, kişileştirme, otobiyografik yaklaşımlar gibi diğer şiirsel unsurlar da incelenmiş ve her biri bağlamında Can'ın zengin bir seçki ortaya koyduğu tespit edilmiştir.

Kitabın beşinci bölümünde Can'ın öykü yazarlığına ve çeviri faaliyetlerine, altıncı bölümde ise bugüne kadar almış olduğu edebi ödüllere teker teker yer verilmiştir. Alımlama analizi üzerine odaklanan yedinci bölümde kavram analizi ve tanımlama yapıldıktan sonra Safiye Can'ın genel anlamda şairliğini, yani şiirlerini, stilistik özelliklerini, edebi yansımalarını, konu seçkisini, eserlerinin siyasi ve kültürel arka planını kaleme alan her türlü akademik yayın ile görsel ve basılı medya haberleri nitel ve nicel açıdan irdelenmiştir. Bu bölüm, şairin edebi faaliyetlerini ve bunların akademi ve medyaya yansımalarını ele alması açısından oldukça önemlidir.

Yukarıda görüldüğü gibi, Safiye Can'ın edebi etkinliklerinden akademik ve medyatik alımlamasına, sahip olduğu edebiyat ödüllerinden şiir kitaplarının ve şiirlerinin tek tek analizine kadar detaylı bir analizinin yapıldığı görülmüştür. Bu kitap sayesinde özelden Safiye Can'ın şiirleri, genelde ise göçmen edebiyatının konu ve motif seçkisinin yanı sıra poetik yaklaşımları hakkında detaylı bilgiye ulaşmak mümkündür.